

GYÖRFI-DEAK GYÖRGY

***(I)Raționalitate și simțire:
doi eroi paradoxali – detectivul particular Philip Marlowe
și geniul Bartimaeus***

(Non)Sense and Sensibility: Two Paradoxical Heroes – Private Eye Philip Marlowe and Bartimaeus the Djinni

Keywords: logic, sentimental nature, constitutive ambivalence, “erratic” behaviour, supernatural, charisma, paradoxical heroes, rehabilitation of minor genres (detective and respectively children’s fiction)

Abstract:

Private eye Philip Marlowe is a passionate chess-player in love with logic and sophisticated reasoning, but at the same time he is a good natured, even sentimental, person. Due to this constitutive ambivalence (sense *and* sensibility!), he is prone to making “absurd” personal decisions, which readers worldwide find so very human and consequently attractive. The *eccentric* personality of Raymond Chandler’s hero has been successfully reworked and “recast” in Jonathan Stroud’s *Bartimaeus Trilogy* as the title character, Bartimaeus, an “unreasonable” five-thousand year old djinni, a generous maverick whose inner paradox brings him (quasi-) isolation in the fictional world – and the audience’s adoration in exchange. The two paradoxical and so very charismatic heroes seem to have become the epitomes of the “rehabilitation” of two “minor”, but extremely popular, genres: detective and respectively children’s fiction.

Mircea Mihăieș a scris o carte despre poetul și cântărețul canadian Leonard Cohen¹, unde a inclus și 32 de poeme traduse de Mircea Cărtărescu. „Un pas spre acomodarea comentariului critic cu gusturile reale ale consumatorilor de cultură” – a decis Tudorel Urian². Apoi, îmboldit de Horia-Roman Patapievici, universitarul timișorean a început să publice în revista *Ideii în dialog* un serial dedicat unui personaj emblematic al literaturii polițiste, detectivul particular Philip Marlowe, erou creat de un om de afaceri falimentat în urma crizei financiare din 1929, devenit (de nevoie) scriitor: Raymond Thornton Chandler. După ce criticul semnat al rubricii *Contrafort* din *România literară* și-a adunat articolele într-un volum³, demersul a fost considerat drept „o dispută cu clișeele și conformismele”⁴, o dovadă a atracției criticului față de „personajul contradictoriu, hipersensibil sau idealist vulnerabil, care își interpretează partitura dezabuzării cinic-ironice sau a melancoliei și a amărăciunii pe nisipurile mișcătoare ale aventurii și ale nevrozei”⁵, un studiu de mentalitate literară, menit să arate „cât de nedreaptă este plasarea romanului polițist, alături de

---

¹ Mircea Mihăieș, *Viața, patimile și cântecele lui Leonard Cohen*, Editura Polirom, Iași, 2005

² Tudorel Urian, „Cui prodest?”, în *România literară*, nr. 9 din 7 martie 2008, p. 14.

³ Mircea Mihăieș, *Metafizica detectivului Marlowe*, Editura Polirom, Iași, 2008

⁴ Mircea A. Diaconu, „Metafizica detectivului M.M.”, http://www.ideiindialog.ro/articol/718/metafizica_detectivului_m_m.html (consultat pe 24 octombrie 2008)

⁵ Gabriela Gheorghisor, „Viața, aventurile și opiniile detectivului Marlowe”, <http://revistaramuri.ro/index.php?id=412&editie=22> (consultat pe 24 octombrie 2008)

science fiction, în categoria genurilor așa-zis minore”⁶ ori un simplu capriciu al unui cărturar cuprins de nostalgii, un „studiu de istorie literară aplicat la un anumit tip de literatură de consum de la mijlocul secolului trecut”⁷.

Partizanii etichetărilor și excluderilor menite să simplifice decantarea valorilor se pripesc adesea, uită că strălucirea aurului este ascunsă de noroi și că prețioasele grăuncioare de metal apar în vasul de spălare doar după o serie de trudnice limpeziri. Investigațiile unor anchetatori *sui-generis*, consemnări ale triumfului unor oameni stăruitori și inteligenți asupra unor răufăcători versați s-au păstrat încă din zorii umanității, ajungând până în vremurile noastre prin basmul celor doi logofeți cu păr de aur schimbați după naștere cu doi cățeluși⁸, prin legenda urmării și identificării lui Dedal la curtea regelui Cocalos din Sicilia⁹, prin drama prințului Hamlet al Danemarcei¹⁰, prin descrierea periplului Vitoriei Lipan pe plaiurile *Mioriței*¹¹. Este adevărat, literatura de divertisment produce lucrări aflate pe diferite nivele ale măiestriei artistice într-un ritm de bandă rulantă, însă printre miile de titluri editate într-un deceniu apar și câteva capodopere, scrieri memorabile despre durerile adânci și marile bucurii ale sufletului omenesc, narațiuni capabile să ne emoționeze.

De un tratament similar a avut parte și literatura destinată celor mai tineri cititori, ignorându-se faptul că ea reprezintă un mod specific de expresie, un *gen* cu trăsături și legi particulare, cu un public bine definit și cu o poetică proprie: „cărțile pentru copii sunt, în viziunea celor mai mulți, doar niște forme degradate (simpliste, limitate, chiar teziste) ale literaturii serioase – altfel spus, fără menajamente, mostre de subliteratură/paraliteratură.”¹² Referitor la disocierea literarului de non-literar, Silvian Iosifescu îl citează pe Henry Home, Lord Kames, care făcuse în *Elements of Criticism* (1762) următoarea observație despre diferențele dintre genurile literare: „Compozițiile literare se amestecă unele cu altele întocmai ca și culorile: tușele intense (*strong tints*) sunt ușor de deosebit; dar se întâlnește atâta varietate, apar forme atât de diverse, încât niciodată nu putem spune unde sfârșește o specie și unde începe alta.”¹³

Observația este potrivită în cazul lui Philip Marlowe, subiectul monografiei critice a lui Mircea Mihăieș și personajul ideal pentru exemplificarea antitezei *rațional – irațional*. De altfel, am pornit de la o remarcă a teoreticianului Roger

---

⁶ Cristian Ghinea, „Prezentare rostită la lansarea în premiera de la Pro Arte”, [http://www.poezie.ro/index.php/article/1771114/Detectivul_Marlowe_%C5%9Fi_a_sa_met_afizic%C4%83_\(*](http://www.poezie.ro/index.php/article/1771114/Detectivul_Marlowe_%C5%9Fi_a_sa_met_afizic%C4%83_(*)) (consultat pe 24 octombrie 2008)

⁷ Tudorel Urian, *art. cit.*

⁸ Ion Slavici, „Doi feți cu stea în frunte”, în volumul *Zâna zorilor*, Editura Ion Creangă, București, 1985, p. 89-99.

⁹ Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, cartea a IV-a, LXXVI-LXXIX, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 324-327.

¹⁰ William Shakespeare, *Hamlet, prinț al Danemarcei*, traducere de Leon Levițchi și Dan Duțescu, Editura Albatros, București, 1974.

¹¹ Mihai Sadoveanu, *Baltagul*, Editura Gramar, București, 2006.

¹² Mihaela Cernăuți-Gorodetchi, *Literatura pentru copii. Sinteză critică*, Editura Universitas XXI, Iași, 2008, p. 10.

¹³ Silvian Iosifescu, *Literatura de frontieră*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 21.

Caillois: „Valoarea unui roman polițist se definește destul de bine prin caracterul scandalos pentru rațiune și experiență al punctului său de pornire și prin maniera mai mult sau mai puțin completă și plauzibilă în care acestea sunt satisfăcute la punctul de sosire. În fond, descoperirea unui vinovat contează mai puțin decât reducerea imposibilului la posibil, a inexplicabilului la explicat, a supranaturalului la natural.”¹⁴

Harry Potter nu este singura *saga* de succes despre vrăjitorii din Londra. Pe când doamna J. K. Rowling se pregătea să aștearnă pe hârtie ultimele aventuri ale elevului de la Școala de magie, farmece și vrăjitorii din Hogwarts, Regatul Unit, lumea invizibilă de pe ambele maluri ale Tamisei începea să capete o nouă consistență magică, de această dată cu trăsături de distopie, sub pana lui Jonathan Stroud, autorul *Trilogiei Bartimaeus*, publicate între 2003 și 2005: *The Amulet of Samarkand*, *The Golem's Eye*, *Ptolemy's Gate*.¹⁵ *Trilogia Bartimaeus* și-a primit numele de la personajul omonim, o figură emblematică, la fel de spirituală, inteligentă, descurcăreată și rebelă ca și *private eye*-ul din Los Angeles, un tip idolatrizat de publicul cititor (devenit, așadar, *personaj-fetiș*). Prin natura supranaturală, eroul amintit este cât se poate de irațional, deoarece el este un geniu (*djinni*), un duh de tipul celor întâlniți în *O mie și una de nopți*. Și în lumea spiritelor invocate de vrăjitori sau supuse posesorilor de obiecte magice (lămpi, sticle pecetluite, inele etc.) există o ierarhie strictă, impusă prin forță și păstrată cu mare grijă. Djinnii reprezintă un rang inferior efrizilor și marizilor, dar superior folioților și impilor. În momentul de debut al acțiunii din primul volum, demonul șugubăț are vârsta de 5.010 de ani. De-a lungul istoriei, el a purtat diferite alte nume (Sakhr al-Jinni, Mărețul N'gorso, Șarpele cu Pene de Argint) și a slujit (de nevoie) mai mulți stăpâni: Gilgamesh, Akhenaton, Solomon, Ptolemeu, Tycho Brahe, Faust, Hiawatha ș.a., cărora le-a îndeplinit toate dorințele până când aceștia au renunțat într-un fel sau altul la serviciile sale. Noile sale aventuri încep în urma unei invocări surprinzătoare.

Primul autor român care, discutând despre cărțile lui Stroud, a făcut o trimitere către Terry Pratchett și al său Vânturache (Rincewind) este scriitoarea Oana Stoica-Mujea¹⁶. Se prea poate ca Jonathan Stroud să fi citit *Eric* (1990), o cărticică ilustrată de Josh Kirby, a noua din seria *Lumii Disc* și a patra din subciclul *Vânturache*, unde adolescentul Eric Thursley cheamă de pe Celălalt Tărâm un spirit malefic, dar, cu un pic de ajutor de la Talpa Iadului, nimerește peste nemuritorul vrăjitor încurcă-lume din Ankh-Morpork. Scena de început e identică în ambele lucrări, însă încheierile sunt diferite. Eric e copilăros, el dorește să domine toate regatele existente, să o întâlnească pe cea mai frumoasă femeie din istoria lumii și să trăiască veșnic, dar, când vine vorba despre împlinirea dorințelor, ascultă de principiul „trebuie să știi ce vrei”. Un alt element comun cărților celor doi scriitori englezi este prezența notelor de subsol, unde comentariile autoironice ale vocii auctoriale creează un subtext vesel și revigorant.

¹⁴ Roger Caillois, *Abordări ale imaginarului*, traducere de Nicolae Baltă, Editura Nemira, București, 2001.

¹⁵ Toate volumele au fost traduse în românește pentru Editura RAO de către Carmen Bourceanu: *Amuleta din Samarkand* (2007); *Ochiul Golemului* (2007); *Poarta lui Ptolemeu* (2008).

¹⁶ Oana Stoica-Mujea, „Trilogia Bartimaeus”, în *Noi nu!*, 15 iulie 2007: <http://www.revistanoinu.com/Trilogia-Bartimaeus.html> (consultat pe 24 octombrie 2008)

În sumbrele romane ale lui Stroud, miza e mult mai serioasă. Întreaga lume a fost subjucată de marele conducător William Gladstone¹⁷ în urmă cu un secol și e condusă autoritar de guvernul vrăjitoresc din Londra. Spre deosebire de *Harry Potter*, unde magicienii se feresc să fie văzuți de „încuiați”, iar ucenicii încep studiul magiei cu trucuri gen „swish and flick: Wingardium Leviosa”, aici magia a fost promovată ca metodă de guvernare, lupta pentru putere este acerbă, iar mijloacele folosite pentru a dobândi și a păstra controlul politic sunt de-a dreptul machiavellice. Pentru noii conducători, teroarea și disprețul față de legi sunt la ordinea zilei. Cum englezii de azi sunt urmașii celor care au elaborat *Magna Carta* în 1215 (deci în cultura lor conștiința democratică are o fundamentare temeinică, seculară), samavolnicile și acțiunile de represiune le stârnesc opoziția. Oamenii reacționează atât individual (precum tipograful Hyrnek, care modifică formulele magice din cărțile trimise la legat), cât și organizat. Kitty (Kathleen) Jones face parte din Rezistență, o grupare subversivă, infiltrată și controlată tot de vrăjitori (se dovedește în volumul III). Ca orice om inteligent după cele întâmplate în 11 septembrie 2001, scriitorul este sceptic, dar nu ne lasă pradă disperării. Conflictul dintre magicieni și ceilalți cetățeni va fi rezolvat tocmai de îndrăzneța adolescentă de la periferia Londrei.

Structural, Bartimaeus reprezintă o sinteză de trăsături paradoxale care se completează reciproc¹⁸. El nu este numai un duh cu replici spirituale, ci și un mare sufletist. Dacă îi urăște din tot sufletul pe vrăjitori, aceasta este tocmai din cauza faptului că, pe măsură ce avansează în ierarhie, ei se dezumanizează treptat și devin respingători. Ca să-l parafrazăm pe Mircea Mihăieș, el e duhul revoltat, pionul ce nu mai acceptă regula stabilită de cei puternici, care vine de undeva de foarte de jos, dintr-o învălmășeală a secătuirii sufletelor, dar aspirațiile sale sunt cât se poate de înalte. Tânărul Ptolemeu, unul dintre pușinii oameni care au încercat să traverseze granițele dintre lumi, îi câștigă încrederea. Kitty va repeta tragica performanță, plătind prețul cuvenit. Motivația adversității rebelului cu principii față de vremelnicii potentăți e definitorie pentru acest tip de personaj și Raymond Chandler o dezvăluie într-o scrisoare din 1945: „Lui Philip Marlowe și mie nu ne plac bogătașii nu pentru că fac dușuri și au bani. Nu ne plac pentru că sunt idioți.”¹⁹

Să luăm, de exemplu, familia generalului Sternwood din *The Big Sleep/Somnul de veci* (1939). Ea era putred de bogată, iar locuitorii din casa de pe strada Alta Brea Crescent din Hollywood țin să-și etaleze pricopsirea în mod ostentativ. Când Philip Marlowe intră, primul lucru pe care îl observă este: „un vitraliu larg, [unde] un cavaler în armură neagră salva o doamnă legată de un pom, goală pușcă, dar acoperită decent de un păr foarte lung. Cavalerul ridicase vizorul căștii ca să fie politicoș și moșmonea, fără succes însă, la nodurile frânghiei cu care era legată doamna de pom. Am rămas locului și mi-am spus că, dac-aș fi locuit în acea casă,

---

¹⁷ Personaj numit și modelat după unul dintre foștii prim-miniștri reali ai Regatului Unit, William Ewart Gladstone (1809-1898).

¹⁸ V. dictonul drag lui Niels Bohr: *Contraria non contradictoria, sed complementa sunt*.

¹⁹ Mircea Mihăieș, „Metafizica detectivului Marlowe”, în *Idei în dialog*, Nr. 1 (16) / ianuarie 2006: <http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=7328> (consultat pe 24 octombrie 2008)

mai devreme sau mai târziu, aveam să mă cațăr acolo să-i dau o mână de ajutor. Nu părea să depună un real efort.”²⁰ Iată un stil narativ simplu, direct, „pe șleau”, non-conformist, ironic, însă plin de căldură umană și un bun-simț înăscut, deloc împărtășit sau apreciat de sclifosiții dornici să pară altceva decât sunt în realitate. El seamănă mult cu modul ingenuu în care soldatul Sidorov le povestește camarazilor săi *Traviata*, spectacolul la care a trebuit să se ducă drept pedeapsă pentru că nu s-a înscris la cursurile de alfabetizare.²¹

Cavalerismul detectivului american este o trăsătură programatică, definită onomastic. Philip derivă din grecescul *Philippos*, „cel care îndrăgește caii”, nume purtat atât de regele Macedoniei²², tatăl lui Alexandru cel Mare, cât și de unul dintre apostoli²³. Numele de familie al eroului chandlerian țintește în aceeași direcție. Înainte să i-l aleagă, scriitorul a ezitat îndelung între Malory și Marlowe, două nume cu rezonanță ale literaturii engleze: Cristopher Marlowe (1564-1593), dramaturg contemporan cu Shakespeare, este autorul pieselor *The Jew of Malta*, *Doctor Faustus* și *Tamerlain*²⁴; Thomas Malory (c. 1405-1471), un nobil din Țara Galilor cu o existență aventuroasă și nefericită, a scris, pe când se afla în închisoare, romanul *Le Morte d'Arthur*²⁵ (1485), menit să repună în circulație legende despre Cavalerii Mesei Rotunde. De altfel, în *The High Window/Fereastra de sus* (1942)²⁶, doctorul Carl Moss remarcă scurt, în vreme ce eroul nostru stătea la capul patului lui Merle Davis și tocmai declarase că va dormi în altă parte: „Phil Marlowe. The shop-soiled Galahad.” („Phil Marlowe. Un cavaler neprihănit precum Galahad, ținut în vitrină până când soarele l-a decolorat de tot.”) Subscriem la afirmația că: „Numele personajului trădează obsesia de a aparține aristocrației spiritului.”²⁷

A vorbi despre puritate, noblețe, simț al justiției, curaj și eroism în lumea preștiră din zona agitată a Hollywoodului din perioada Prohibiției sună oarecum donquijotesc. Dar Chandler și-a propus să evidențieze de la început faptul că personajul cu care își identifică idealurile este un om deosebit (în monografia dedicată caracterului, Mircea Mihăieș ne destăinuie că adevărata „nașă” a detectivului a fost doamna Cissy, soția scriitorului):

În tot ceea ce poate fi numit artă există un soi de mântuire. Poate fi vorba de tragedie pură, dacă este tragedie înaltă, sau poate fi milă, sau ironie, sau poate doar râsul grosolan

---

²⁰ Raymond Chandler, *Somnul de veci*, traducere de Constantin Popescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.

²¹ Mihail Bulgakov, „Săptămâna culturii populare”, în *Limes*, revistă trimestrială de cultură a Sălajului, An 1, Nr. 2-3/1998, pp. 129-133

²² V. Quintus Curtius Rufus, *Viața și faptele lui Alexandru cel Mare, regele Macedoniei*, traducere (revăzută și adnotată) de Paul H. Popescu Gălășanu, Editura Minerva, București, 1970.

²³ V. J. D. Douglas (ed. principal), *Dicționar biblic*, Volumul I: A-J, traducere de Liviu Pop și John Tipei, Editura „Cartea creștină”, Oradea, 1995, pp. 457-458

²⁴ V. Christopher Marlowe, *Teatru*, traduceri de Leon Levițchi, Andrei Bantaș, Florentin Toma Editura Univers, București, 1988.

²⁵ V. Thomas Malory, *Moartea regelui Arthur*, traducere de Ion Larian Postolache și Charlotte Filitti, Editura Minerva, București, 1979.

²⁶ Raymond Chandler, *Fereastra de sus*, traducere de Gherasim Țic, Editura Univers, București, 1983.

²⁷ Mircea Mihăieș, „Metafizica detectivului Marlowe”, art. cit.

al unui bărbat puternic. Dar pe aceste străduțe rău famate, mârșave, trebuie să meargă și un om care nu este el însuși mârșav, care nu este nici spurcat, nici speriat. Așa trebuie să fie detectivul din genul acesta de roman. El este eroul, el este totul. El trebuie să fie un om complet și normal, dar, cu toate acestea, un om remarcabil. El trebuie să fie, ca să folosesc o sintagmă mai degrabă uzată, un om de onoare – din instinct, în mod inevitabil, fără să se gândească măcar la asta și, desigur, fără să o spună. El trebuie să fie cel mai bun om al lumii lui și suficient de bun pentru oricare altă lume. Nu îmi pasă câtuși de puțin de viața lui particulară: nu e nici eunuc, nici satir; cred că ar putea seduce o ducesă și sunt destul de sigur că nu ar batjocori o fecioară, fiindcă, dacă este om de onoare în legătură cu ceva, este om de onoare în toate.²⁸

Jonathan Stroud a dat dovadă de aceeași grijă în alegerea numelor personajelor din *Trilogia Bartimaeus*, dar din cu totul alte considerente. El a considerat, ca și Ursula K. Le Guin pe când își scria romanele din ciclul *Earthsea*, că numirea unei ființe reprezintă trasarea unui destin, iar cunoașterea „numelor tainice” conferă o putere asupra celor numite. De exemplu, „numele adevărat” al ucenicului-vrăjitor John Mandrake, personajul principal din *Trilogia Bartimaeus*, este Nathaniel. El a avut mare grijă să nu-l afle nimeni, deoarece apelarea numelui printr-o invocare magică l-ar fi supus unei voințe străine, un lucru greu (dar nu imposibil) de contracarat, reprezentând o grijă imposibil de neglijat pentru tot restul vieții.

Etimologic, Bartimaeus înseamnă „fiul lui Timeu”. În *Evanghelia după Marcu*²⁹, el este un cerșetor orb care stătea la poarta Ierihonului. Când, înainte de Duminica Floriilor, Mântuitorul a ieșit din cetate ca să se îndrepte, pentru ultima oară, spre Ierusalim, Bartimaeus l-a strigat, l-a numit „fiul lui David” și l-a rugat să-l miluiască. Impresionat de credința sărmanului, Iisus Hristos l-a binecuvântat și i-a redat vederea, spunându-i: „Vezi, credința ta te-a mântuit.” Episodul apare și în celelalte două Evanghelii sinoptice, dar fie cu referire la doi orbi³⁰, fie fără nominalizarea cerșetorului³¹.

Timeu este un nume grecesc, derivat de la verbul „a onora”. Timaios este partenerul de discuții al filosofului Socrate din celebrul dialog omonim³² scris de Platon, unde se vorbește despre natura fizică a lumii și este amintită Atlantida, „o insulă mai mare decât Libya și Asia la un loc”, subiect dezvoltat ulterior în dialogul *Critias*. Timeu a intrat în compunerea multor alte nume grecești: Timandros, Timarhos, Timokles, Timokrates (Timocrates), Timokritos (Timocritos), Timolaos, Timoleon, Timotheos, Timoxenos³³ etc., purtate cu mândrie din cea mai îndepărtată antichitate până în prezent.³⁴

²⁸ Raymond Chandler, *Simpla artă a crimei (un eseu)*, traducere de Alina Sârbu și Mădălina Monica Stancu, Editura Fabulator, București, 2005.

²⁹ V. Marcu 10:46-52.

³⁰ V. Matei 20:29-34

³¹ V. Luca 18:35-43

³² V. Platon, *Opere complete*, vol. IV, Editura Humanitas, București, 2004.

³³ Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, Editura Enciclopedică Română, București, 1975, pp. 271-272.

³⁴ În spațiul românesc, numele este foarte rar folosit în Regat, dar este răspândit în Ardeal cu forma feminină Timea, o influență literară – v. Jókai Mór, *Omul de aur*, traducere de Sever Noran, Editura pentru Literatură, București, 1965.

Ca orice spirit de rang înalt, Bartimaeus posedă capacitatea de a vedea lumea invizibilă, simultan în toate cele șapte planuri astrale („cine susține că poate mai mult încercă doar să-și dea importanță”). Numele ales de autor îi vine ca o mânășă, pentru că el reprezintă orbul mântuit prin credință, adormitul trezit la realitate. În mod paradoxal, iraționalul reprezintă singura șansă de mântuire morală a celor care trăiesc în iadul strămutat pe Pământ de către magicienii protejați de pentagrame trasate pe podea și vase unde fumează diferite amestecuri vegetale. De dragul lui Kitty, *djinn*-ul riscă mult, chiar propria existență către final, deoarece, deși posedă puteri uimitoare și o capacitate de metamorfozare ieșită din comun, el nu este nemuritor și uneori, mai ales când e rănit sau epuizat, trebuie să-și încarce bateriile, să se întoarcă în vârtoarea sufletelor și să se odihnească un timp. Nathaniel, foarte ambițios din fire, trage de spirit ca să-și protejeze interesele până când acesta mai că ajunge să-și dea duhul.

Atât în cazul detectivului singuratic, cât și în cel al sufletului damnat, avem de-a face cu un personaj prins la mijloc, între ciocan și nicovală, între două lumi care se dușmănesc neconținut. Bartimaeus e suspect pentru oamenii obișnuiți și disprețuit de vrăjitorii experimentați, capabili să-l domine. Marlowe încasează pumni și de la polițiști, și de la gangsteri. În vreme ce pentru bogați și pentru elitele magicienilor singura rațiune este acumularea de cât mai multă putere, obiectiv pentru atingerea căruia nu manifestă nici un fel de scrupule, rebelul gură-spartă, bun de uns pe pâine, este singurul care se manifestă cu adevărat uman, oricât de irațional ar părea acest lucru.